

Winschoter speelt hoofdrol in dramatische reis van VOC-schip B

Standbeeld voor held Wiebe

WINSCHOTEN – Rond 1587 werd ie geboren, Wiebe Hayes uit Winschoten. Zijn naam is onlosmakelijk verbonden met het wereldberoemde schip de Batavia. Hayes was het die een heldhaftige rol speelde in het zo dramatische verhaal van de ongelukkige reis van het schip van de Vereenigde Oostindische Compagnie (VOC) in de zomer van 1629. De Winschoter soldaat vervulde een heldhaftige rol, hij is redder van op z'n minst 50 mensenlevens. Wiebe Hayes organiseerde en motiveerde zijn medestrijders dusdanig dat er weerstand kon worden geboden aan een van de meest onredelijke vormen van geweld die denkbaar is. De Stichting Wiebe Hayes wil de Winschoter, waarvan weinigen tot nu toe hebben gehoord, eren. Hayes verdient daarom in zijn geboortestad een standbeeld, als ongekend voorbeeld van een verbeterd strijd tegen onrecht en misstanden.

▲ De Batavia, het VOC-schip waarop de Winschoter Wiebe Hayes de dramatische reis meemaakte.

Foto's: Stichting Wiebe Hayes

In 1628 voer de Batavia, een zogeheten spiegelre-

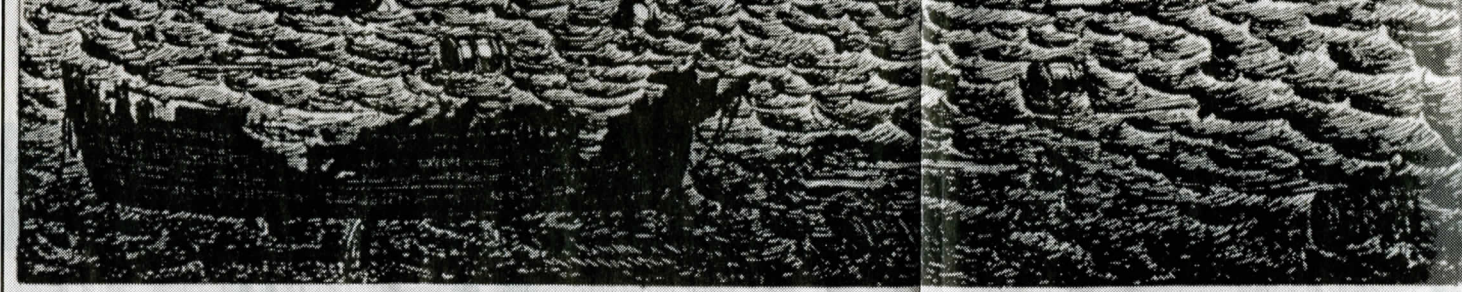
Hoop. Op een moment dat Pelsaert van hoord was gingen

Van de groep zou de helft verdrinken, omdat het schip on-

over het groepje dat eerst naar Oost-Walibi en vervolgens

of niet mooi genoeg. Zij werden allen afgeslacht na al dan niet

verdient daarom in zijn geboortestad een standbeeld, als ongekend voorbeeld van een verbeten strijd tegen onrecht en misstanden.

▲ De Batavia, het VOC-schip waarop de Winschoter Wiebe Hayes de dramatische reis meemaakte.

Foto's: Stichting Wiebe Hayes

In 1628 voer de Batavia, een zogeheten spiegelre-tourschip met drie mas-ten en uitgerust met 32 kanonnen, uit van de rede van Texel (de voorhaven van Amsterdam). Het ging de Vereenigde Oostindische Compagnie in die jaren danig voor de wind. De lading van de Batavia ge-tuigde ervan. Aan boord waren ondermeer twaalf kisten met gemunt zilver, goud (liefst een-vijfde van het totale kapitaal van de VOC in de Oost), luxe ge-bruiksgoederen, laken, wijnen, kaas, kleding, handelswaar en een kistje met kostbare juwe-len. Verder 130 grote blokken van zandsteen, bestemd voor de poort voor het in aanbouw zijnde Casteel Batavia, maar die op de reis vooral als ballast dien-den. Liefst 303 mannen 38 vrouwen en kinderen scheep-ten zich in.

Door **Hennie Lemein**

Gezagvoerder van het VOC-schip was Francisco Pelsaert, onder hem stond schipper Ari-aen Jacobsz. De twee kenden elkaar van een eerdere reis en hadden toen een heftige ruzie. Gedurende de reis maakte Ja-cobsz avances richting de voor-name Lucretia van der Mylen. Zij wees hem echter af, waarna de schipper zijn zinnen zette op haar kamermeisje Swaentie Hendricx. In april arriveerde de Batavia aan de Kaap de Goede

Hoop. Op een moment dat Pelsaert van boord was gingen Jacobsz, koopman Jeronimus Cornelisz (voormalig apotheker te Haarlem) en Swaentie Hendricx zich vreselijke te bui-ten aan drank. De gezagvoerder riep zijn schipper ter verant-woording. De berisping maakte Jacobsz echter wraak-zuchtig en met Cornelisz smeedde hij het plan om te muiten. Daarna zouden ze een tijd de zeeroverij bedrijven.

Aanslag

Het verblijf van de soldaten in het ruim, waar zich ook Wiebe Hayes bevond, zou worden dichtgetimmerd. Acht mannen moesten toeslaan op het mo-ment dat Pelsaert Jacobsz wilde straffen. De muiters wa-ren van zins Pelsaert overboord te gooien, maar zover kwam het niet. In de vroege morgen van 4 juni 1629 liep de Batavia op de klippen van Houtman Abrolhos, een eilandengroep ten westen van Australië. Pelsaert wilde de schipbreuke-lingen verdelen over twee eilandjes. Twee dagen later voer commandeur Pelsaert stiekem met een klein groepje uit. Aan boord waren ook schipper Ja-cobsz, zijn inmiddels zwanger geraakte vriendin Henricx en hoogbootsman Jan Evertsz, die schuldig was bevonden aan de geplande aanslag. Koopman Cornelisz bleef met zeventig mannen ontredderd achter.

Van de groep zou de helft ver-drinken, omdat het schip op het rif steeds verder uitelkaar werd geslagen. Met veertig loy-ale mannen trachtte Cornelisz de kostbare lading veilig te stellen, hij was echter ook van plan de rest van de bemanning te vermoorden. In van het wrakhout zelfgemaakte vaar-tuigen werden 22 mannen naar het eilandje Oost-Walibi ge-stuurd, op zoek naar water. Cornelisz was ervan overtuigd dat de groep het niet zou halen en zou sterven van ontbering.

Wiebe Hayes kreeg de leiding

over het groepje dat eerst naar Oost-Walibi en vervolgens naar West-Walibi, waar einde-lijk water werd gevonden. Vol-gens afspraak ontstak Hayes vuur, maar er kwam niemand om hem en zijn lotgenoten te halen. Cornelisz had inmiddels de overige drenkelingen over nog eens drie eilandjes ver-deeld en begon hen systema-tisch uit te moorden. Hij koos willekeurig slachtoffers uit die hij door helpers om de meest gruwelijke manier liet doden. Van de vrouwen waren er twaalf zwanger, te oud, te jong

of niet mooi genoeg. Zij werden allen afgeslacht na al dan niet gruwelijk te zijn misbruikt en afgrijselijk verminkt. De over-gebleven vrouwen moesten zich onderwerpen aan de sek-suele wensen van de muiters. Inmiddels had Cornelisz zich-zelf met de titel 'capiteyn-ge-neraal' bedacht.

List

Steeds meer schipbreukelin-gen trachtten te ontsnappen en op het eiland van Hayes te ko-men. Hoewel een groot aantal werd onderschept gelukte het enkelen toch. De groep van Hayes groeide van 22 naar 47 personen. Half juli beraamde Cornelisz een aanval op Wiebes eilandje met de bedoeling ze 'doot te slaen'. De overval mis-lukte, onder leiding van de dappere Hayes werden de man-schappen van Cornelisz ver-jaagd. Sluw als hij was stuurde Cornelisz dominee Bastiaansz naar Hayes. Zogenaamd om te overleggen, maar in werkelijkheid wilde hij de Franse solda-ten in de groep van Hayes om-kopen. Wiebe had de list door-zien en nam Cornelisz gevan-gen, zijn compagnon Wouter Loos ontsnapte. Twee weken later probeerden de muiters, nu geleid door Loos, het nog eens. De mannen van Hayes bleven met hun zelfgemaakte wapens van hout en spijkers de vijand de baas.

Pelsaert had intussen toch Ba-

Lesbrief scholen en expositie in bibliotheek

■ **WINSCHOTEN** – De Stich-ting Wiebe Hayes heeft over de rol van Hayes voor de Winschoter scholen een in-formatieboekje met veertig vragen vervaardigd. De les-brief kan als toets over de les-stof over Hayes, Winschoten als vesting, de Batavia en de VOC worden gebruikt.

Op 20 maart, vanaf de officiële herdenking van de op-richting van de VOC, is tot de zomervakantie in de open-bare bibliotheek in Winscho-ten een tentoonstelling te zien.

Leerlingen worden in het

loop van dit jaar uitgenodigd deel te nemen aan een teken-en poëziewedstrijd. De be-kroonde creaties worden aan een breed publiek getoond. En natuurlijk streeft de Stich-ting naar de realisatie van een standbeeld. Donaties kunnen worden gestort op rekening 593521870 (AB-N/Amro). Voor meer infor-matie kunt U zich wenden tot het bestuur van de Stichting Wiebe Hayes, J.B. Mulder (voorzitter), H.A. Bakker (se-cretaris) en K. Mulder (pen-ningsmeester). Mailen kan ook: wiebehayes@planet.nl.

▲ Zomoet

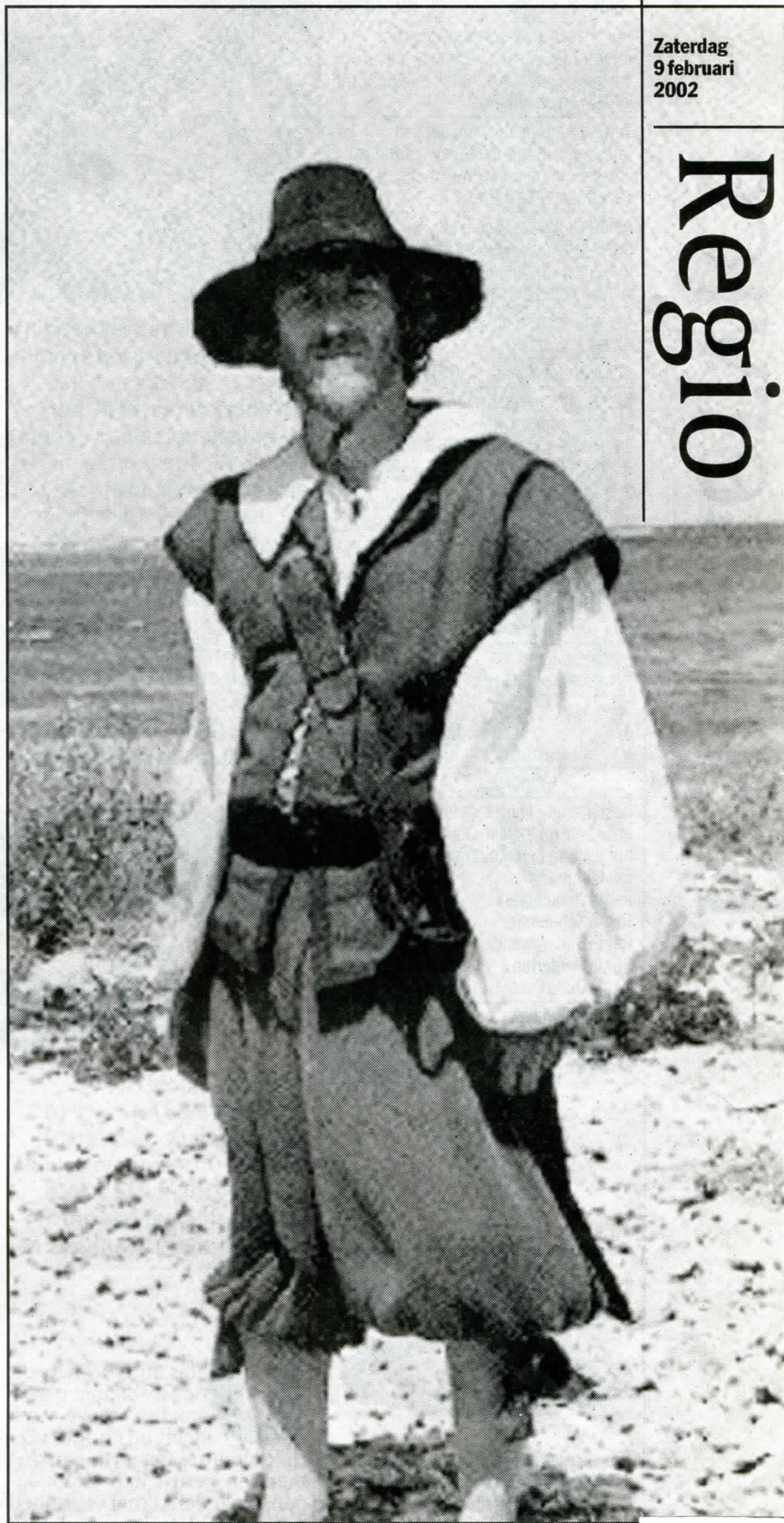
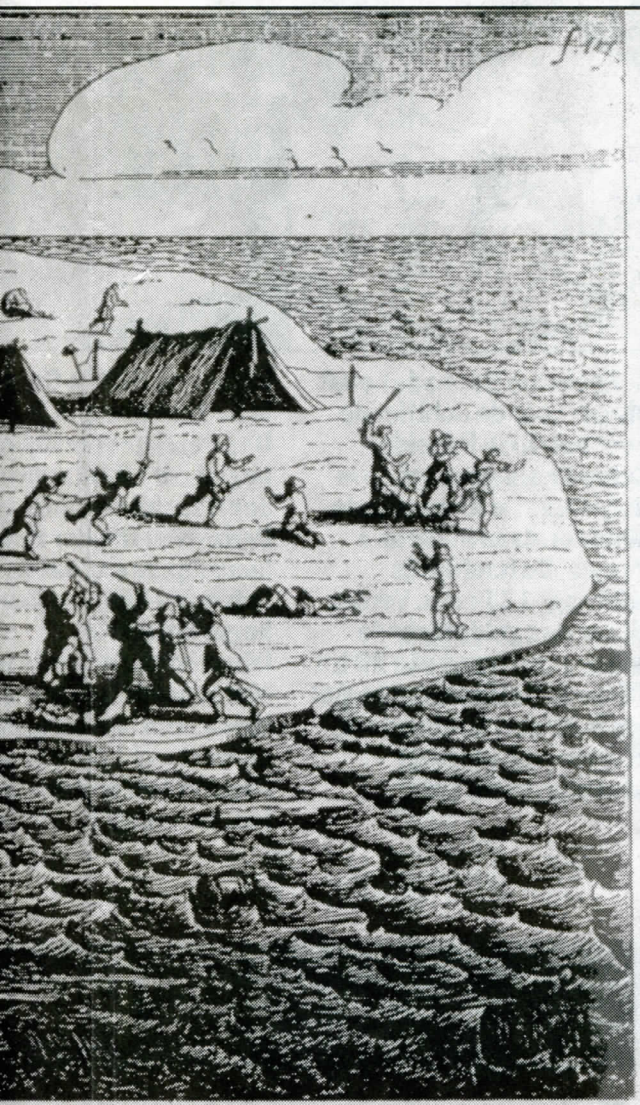
tavia berei-gouverneu-terz Co-Pelsaert k-Saerdam m-de Batavia te redden v-van Hayes van 47 ov-muiters z-hadden ver-raad hoord-onder de Cornelisz. werden de Robbeneila-mannen w

held Wiebe Hayes

Zaterdag
9 februari
2002

Regio

de reis meemaakte.

Foto's: Stichting Wiebe Hayes

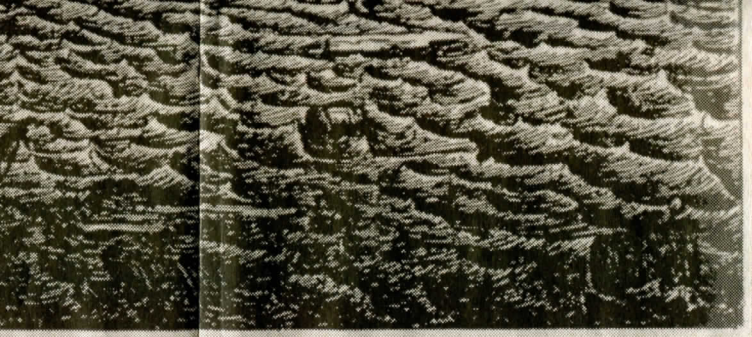
met groepje dat eerst naar
Walibi en vervolgens
West-Walibi, waar einde-
water werd gevonden. Vol-
afpraak ontstak Hayes
maar er kwam niemand
em en z'n lotgenoten te
Cornelisz had inmiddels
erige drenkelingen over
ens drie eilandjes ver-
en begon hen systema-
uit te moorden. Hij koos
teurig slachtoffers uit die
or helpers om de meest
elijke manier liet doden.
de vrouwen waren er
f zwanger, te oud, te jong

of niet mooi genoeg. Zij werden
allen afgeslacht na al dan niet
gruwelijk te zijn misbruikt en
afgrijselijk verminkt. De over-
gebleven vrouwen moesten
zich onderwerpen aan de sek-
suele wensen van de muiters.
Inmiddels had Cornelisz zich-
zelf met de titel 'capiteyn-ge-
neraal' bedacht.

List

Steeds meer schipbreukelin-
gen trachtten te ontsnappen en
op het eiland van Hayes te ko-
men. Hoewel een groot aantal
werd onderschept gelukte het
enkelen toch. De groep van
Hayes groeide van 22 naar 47
personen. Half juli beraamde
Cornelisz een aanval op Wiebes
eilandje met de bedoeling ze
'doot te slaen'. De overval mis-
lukte, onder leiding van de dap-

olen
blibliotheek

dramatische reis meemaakte.

Foto's: Stichting Wiebe Hayes

over het groepje dat eerst naar Oost-Walibi en vervolgens naar West-Walibi, waar eindelijk water werd gevonden. Volgens afspraak ontstak Hayes vuur, maar er kwam niemand om hem en z'n lotgenoten te halen. Cornelisz had inmiddels de overige drenkelingen over nog eens drie eilandjes verdeeld en begon hen systematisch uit te moorden. Hij koos willekeurig slachtoffers uit die hij door helpers om de meest gruwelijke manier liet doden. Van de vrouwen waren er twaalf zwanger, te oud, te jong

of niet mooi genoeg. Zij werden allen afgeslacht na al dan niet gruwelijk te zijn misbruikt en afgrijselijk verminkt. De overgebleven vrouwen moesten zich onderwerpen aan de seksuele wensen van de muiters. Inmiddels had Cornelisz zichzelf met de titel 'capiteyn-generaal' bedacht.

List

Steeds meer schipbreukelingen trachtten te ontsnappen en op het eiland van Hayes te komen. Hoewel een groot aantal werd onderschept gelukte het enkelen toch. De groep van Hayes groeide van 22 naar 47 personen. Half juli beraamde Cornelisz een aanval op Wiebes eilandje met de bedoeling ze 'doot te slaen'. De overval mislukte, onder leiding van de dappere Hayes werden de manschappen van Cornelisz verjaagd. Sluw als hij was stuurde Cornelisz dominee Bastiaansz naar Hayes. Zogenaamd om te overleggen, maar in werkelijkheid wilde hij de Franse soldaten in de groep van Hayes omkopen. Wiebe had de list voorzien en nam Cornelisz gevangen, zijn compagnon Wouter Loos ontsnapte. Twee weken later probeerden de muiters, nu geleid door Loos, het nog eens. De mannen van Hayes bleven met hun zelfgemaakte wapens van hout en spijkers de vijand de baas.

Pelsaert had intussen toch Ba-

▲ Zo moet Wiebe Hayes er in 1629 ongeveer hebben uitgezien.

tavia bereikt, maar werd door gouverneur-generaal Jan Pietersz Coen teruggestuurd. Pelsaert kreeg het jacht de Saerdam mee om van het wrak de Batavia te redden wat er nog te redden viel. Daar hoorde hij van Hayes, in het gezelschap van 47 overlevenden, dat de muiters zeker 125 mensen hadden vermoord. De scheepsraad hoorde de muiters, waaronder de gevangenen genomen Cornelisz. Op 2 oktober 1629 werden de vonnissen op het Robbeneiland voltrokken. De mannen werden gehangen, na-

dat van het merendeel een of beide handen werden afgehakt. Toch was de gouverneur-generaal ontevreden over het handelen van Pelsaert. De scheepsraad had daarentegen alle hulde voor Wiebe Hayes en beloonde hem met opslag en bevordering. De regering in Batavia achtte dat volstrekt onvoldoende en verhoogde nogmaals Hayes' wedde tot 40 gulden (!) en bevorderde hem tot officier. Vreemd genoeg verdween de heldhaftige Winshoter in Batavia in de anonimiteit.

f scholen in bibliotheek

loop van dit jaar uitgenodigd deel te nemen aan een teken- en poëziewedstrijd. De bekroonde creaties worden aan een breed publiek getoond. En natuurlijk streeft de Stichting naar de realisatie van een standbeeld. Donaties kunnen worden gestort op rekening 593521870 (ABN-Amro). Voor meer informatie kunt U zich wenden tot het bestuur van de Stichting Wiebe Hayes, J.B. Mulder (voorzitter), H.A. Bakker (secretaris) en K. Mulder (penningmeester). Mailen kan ook: wiebehayes@planet.nl.